

อะแคนทะมีบา... เสี่ยงตาบอด

ศ.พญ.พนิดา โกสิยรักษ์วงศ์

ภาควิชาจักษุวิทยา

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

แม้วัยรุ่นจะนิยมใส่คอนแทคเลนส์ เพื่อความสวยงามของดวงตาหรือเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ที่น่าเป็นห่วง คือ ถ้าไม่ดูแลรักษาคอนแทคเลนส์ให้ดี อาจถึงกับตาบอดได้ จากสิ่งมีชีวิตเล็กๆ ที่มองไม่เห็นอย่าง "อะแคนทะมีบา" ซึ่งเข้ามารุกรานและทำอันตรายต่อดวงตา

รู้จักอะแคนทะมีบา

อะแคนทะมีบา เป็นโปรโตซัวแบบเซลล์เดียวที่อาศัยอยู่ในน้ำและดิน มีช่วงชีวิต 2 แบบ คือ

1. "ซิสต์" มีขนาด 10 - 25 ไมครอน เมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม มันจะฝังตัวอยู่หนึ่ง ๆ
2. "โทรโฟซอยต์" เป็นช่วงที่เปลี่ยนรูปร่างจาก "ซิสต์" มีขนาดใหญ่ 15 - 45 ไมครอน สามารถ

เคลื่อนไหวและมีฤทธิ์ทำลายดวงตา

อย่างไรก็ตาม เชื้ออะแคนทะมีบาทั้ง 2 แบบ สามารถทนทานอยู่ได้นานในสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ เช่น หนาวจัด ร้อนจัด แห้งแล้ง ขาดอาหาร และในสภาวะว่ายน้ำที่ใส่คลอรีน หรือแม้แต่บ่อน้ำร้อน

เกี่ยวข้องกับผู้ใช้คอนแทคเลนส์

ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ในผู้ใช้คอนแทคเลนส์ พบว่ามีกระจกตาอักเสบ เนื่องจากติดเชื้ออะแคนทะมีบา ก่อให้เกิดอาการ ดังนี้ ปวดตามาก ลูแสงไม่ได้ กระจกตาขุ่น ฝ้า เป็นแผลอักเสบที่กระจกตา ในบางรายลุกลามอักเสบเหมือนติดเชื้อไวรัสเริม

การรักษา

เนื่องจากเชื้ออะแคนทะมีบา เป็นสาเหตุสำคัญของอาการกระจกตาอักเสบ และยังส่งผลให้เกิดแผลที่ดวงตา ที่ร้ายไปกว่านั้นคือ มีความอดทนต่อยาที่ใช้รักษาทุกชนิดทำให้ต้องหยุดยาเป็นเวลานาน และในบางรายอาจไม่ตอบสนองต่อยา เป็นผลให้เชื้ออาจลุกลามไปทั่วทั้งกระจกตา จนเกิดอาการอักเสบทั้งลูกตาได้

การรักษา ควรไปพบจักษุแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยอย่างละเอียด โดยทั่วไปจะต้องหยุดตาด้วยยาฆ่าเชื้อนี้ โดยเฉพาะ ซึ่งต้องผสมจากน้ำยาบางชนิดที่ไม่มีขายในท้องตลาด และต้องหยุดตาบ่อย ๆ เป็นเวลานานหลายเดือนหรืออาจเป็นปี พร้อมเฝ้าติดตามดูอาการเป็นระยะ ๆ นานหลายปี เนื่องจากเชื้ออะแคนทะมีบาสามารถมี

ชีวิตอยู่ในรูปแบบของซีสต์ได้นานหลายสิบปี ถ้ามีอาการอักเสบมาก จักษุแพทย์จะทำการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาให้ แต่ก็สามารถกลับมามีเชื้อชนิดนี้ได้อีก จึงต้องเฝ้าติดตามดูอาการเป็นเวลานาน และในบางรายอาจมีอาการหนักถึงขั้นที่ต้องได้รับการผ่าตัดเอาลูกตาออกในที่สุด แม้ว่าจะผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาแล้วก็ตาม ก็อาจกลับมามีเชื้อชนิดนี้ได้อีกเมื่อร่างกายอ่อนแอหรือมีเชื้อโรคที่เป็นอาหารชั้นดีของเชื้ออะแคนทะมีบา ก็จะทำให้ดวงตาอักเสบทันที

ทำอย่างไรไม่ติดเชื้อ

1. ล้างมือทำความสะอาดโดยการฟอกสบู่หลายๆ ครั้ง ก่อนหยิบจับคอนแทคเลนส์
2. น้ำยาทำความสะอาดล้างเลนส์ ควรใช้ให้หมดภายใน 1 เดือน ไม่เก่าเก็บเกิน 2 เดือนหลังจากเปิดใช้แล้ว
3. ซักถุงล้างเลนส์ทั้ง 2 ด้านเป็นเวลาพอสมควร ตลอดจนล้างซัดถุงกลับแช่เลนส์ให้สะอาดทุกครั้งก่อนใส่น้ำยาแช่เลนส์ที่เปลี่ยนใหม่ทุกวัน เพราะโรคนี้นักพบในผู้ที่ใส่คอนแทคเลนส์ชนิดนิ่มบ่อยกว่าชนิดแข็ง โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ล้างทำความสะอาดเลนส์ทุกวันหรือใส่นอน ไม่ควรใช้น้ำประปาล้างเลนส์หรือตลับแช่เลนส์
4. ควรนำตลับแช่เลนส์อบไมโครเวฟทุกสัปดาห์ และเปลี่ยนตลับใหม่ทุกเดือน เนื่องจากเชื้อโรคนี้อยู่ทนทาน

เมื่อมีอาการหรือพฤติกรรมต่อไปนี้...อย่าใส่คอนแทคเลนส์

1. เปลือกตาอักเสบ
2. ตาแห้ง
3. เป็นโรคมุมิแพ้
4. ไม่มีเวลาคูแลล้างทำความสะอาดคอนแทคเลนส์

ดังนั้น ผู้ที่ใส่คอนแทคเลนส์แล้ว หากปฏิบัติตัวไม่ถูกวิธี มีสิทธิ์ติดเชื้อจนตาบอดได้ โดยเฉพาะผู้ที่ใส่ตามแพ้นั้น ยิ่งต้องควรระมัดระวังมากกว่าปกติ เพราะหากดูแลดวงตาและรักษาคอนแทคเลนส์ไม่ถูกวิธี อาจมีเชื้อโรคเข้าสู่ดวงตาได้ง่าย หรือแค่ฝุ่นละอองปลิวเข้าตา ก็อาจพาเชื้อโรคเข้าไปได้ด้วยเหมือนกัน สำหรับผู้ที่ไม่มีความสะอาดล้างเลนส์ ขอแนะนำให้ใส่ชนิดรายวันแล้วทิ้ง หรือเปลี่ยนเป็นใส่แว่นตาจะปลอดภัยกว่า

ฉะนั้นก่อนตัดสินใจใส่คอนแทคเลนส์ควรปรึกษาจักษุแพทย์ เพื่อตรวจประเมินหาความผิดปกติหรือความเสี่ยง ปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด อย่าคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยที่ละเลยได้ และในกรณีที่คอนแทคเลนส์หล่นลงพื้นหรือตากอากาศจนแห้งแข็ง ไม่ควรนำมาใช้อีก แม้จะยังไม่หมดอายุการใช้งาน เนื่องจากเสี่ยงกับการติดเชื้อ ตีต่อสุขภาพตาแน่นอน ถ้าทำได้.